

Streszczenie

Sąd polubowny jako sąd niepaństwowy, o prywatnym charakterze, nie korzysta z atrybutów sądu państwowego. Sąd polubowny nie posiada kompetencji zastrzeżonych dla sądów państwowych o charakterze władczym, takich jak możliwość stosowania środków przymusu lub możliwość zadawania pytań prejudycjalnych do Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości w Luksemburgu.

Mając jednak na uwadze, że orzeczenie sądu polubownego zostało ustawą, po spełnieniu określonych warunków, zrównane w swej mocy z orzeczeniem sądu państwowego, ustawodawca w k.p.c. (art. 1154 – 1204 k.p.c.) określił minimalne standardy, jakim postępowanie przed sądem polubownym powinno odpowiadać.

Jednym z elementów gwarancji dla sądu polubownego i stron postępowania przed sądem polubownym, jest przyznanie arbitrom prawa do domagania się od sądu państwowego pomocy w wykonaniu czynności, do których sam nie jest uprawniony. Regulacja ta, zamieszczona w art. 1192 § 1 i 2 k.p.c., daje gwarancje, iż prywatny charakter sądu polubownego nie spowoduje zniekształcenia samego postępowania, a przez to uzyskania wyniku, który niósłby ze sobą duży ładunek prawdopodobieństwa wadliwości merytorycznej wydanego rozstrzygnięcia.

Instytucja pomocy dla sądu polubownego ma charakter uniwersalny i znana jest większości światowych ustawodawstw. Kwestia możliwości sądu polubownego zwrócenia się o wsparcie do sądu powszechnego jest również przedmiotem regulacji regulaminów arbitrażowych.

Problematyka udzielania pomocy prawnej dla sądu polubownego nie była przedmiotem szczególnej uwagi przedstawicieli nauki polskiej. Zagadnienie to na przestrzeni lat podejmowane było przez nielicznych autorów i jedynie fragmentarycznie.

Ustanawiając w art. 1192 k.p.c. zasadę i warunki pomocy prawnej dla sądów polubownych, ustawodawca nie określił poprzez odesłanie, jakie przepisy prawa sąd rejonowy powinien stosować rozpoznając wniosek sądu polubownego. Nie zostało wskazane, czy, a jeśli tak to w jakim zakresie, odpowiednie zastosowanie znajdują przepisy dotyczące pomocy prawnej dla sądów (powszechnych) i organów państw obcych. Kwestia ta tymczasem determinować będzie warunki procesowe rozpoznania wniosku oraz uprawnienia procesowe i obowiązki stron tego postępowania. Niezbędna w związku z tym stała się wykładnia funkcjonalna i celowościowa art. 1192 k.p.c. na tle analizy instytucji pomocy prawnej świadczonej między sądami państwowymi w obrocie krajowym i międzynarodowym.

Z zagadnieniem katalogu czynności, wykonywanych na rzecz sądu polubownego, związana jest kwestia odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań przed sądem polubownym, a tym samym pouczenie przez arbitrów o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań przed sądem polubownym oraz uprawnienia arbitrów do odbierania od przesłuchiwanego świadków, biegłych i stron przyrzeczenia.

Badając powyższe kwestie praca odnosi się do regulacji obcych systemów prawnych i wskazuje, jakie mają znaczenie i w jakim stopniu oddziałują one na kształt regulacji obowiązujących w Polsce. Praca opisuje też postępowanie przed sądem państwowym (sądem rejonowym), wywołane wnioskiem sądu polubownego, poczynając od wpływu tego wniosku, poprzez badanie jego warunków formalnych i merytorycznych (badanie dopuszczalności wniosku), pobranie opłaty od wniosku, skierowanie sprawy na posiedzenie lub/i przeprowadzenie czynności zawnioskowanej, odmowa przeprowadzenia czynności, inne sytuacje braku przeprowadzenia zawnioskowanej czynności, w końcu zwrot wniosku do sądu polubownego.

Odrębna uwaga została poświęcona kwestii zaskarżenia decyzji sądu rejonowego, wydanych w związku z wnioskiem sądu polubownego o udzielenie pomocy, wykorzystania przez sąd polubowny wyników czynności wykonanej przez sąd państwowy i wpływu ewentualnych uchybień w toku postępowania przed sądem państwowym na wyrok sądu polubownego.